

Strategie práce s rodinou

Rodina+dítě+dětství

Typy rodinných politik

- Model zaměřený na rodinu jako celek, který má za cíl stabilitu rodiny a podporu jejich základních funkcí.
- Model zaměřený na zabezpečení potřeb a práv jednotlivých členů rodiny, podpora jejich individuálních potřeb a nároků. Saturace těchto potřeb má zajistit stabilitu rodiny.

GABURA, Ján. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. 1. Bratislava: IRIS, 2012. ISBN 9788089256952.

- Česká cesta - porodnost

domov - definujte

Domácnost

Rodina

Domov

Diagnostika rodiny

Shrnutí

Jaké jsou cíle
sociální práce
s rodinou

Informace a
jejich sběr

potenciál změny?

Potenciál rodiny neodpovídá diagnostice rodiny

- Všeobecně – diagnostika rodiny je zaměřena na stávající stav
- Příčiny ohrožení
- Nástroje ke změně
- Potenciál rodiny – možnosti, silné stránky, hranice změny

Sendvičová rodina

Několik generací společně žijících

Historicky:

Výměnek

Délka dožití cca. 65 let

Současnost:

Výměnky nejsou

Bytová krize

Délka dožití cca 80 let

Sešívaná rodina

- Partneri rozvedení v novém vztahu

Oblasti hodnocení rodiny a dítěte

A. Situace dítěte

- Zdraví
- Učení se
- Emoční vývoj a chování
- Vztahy (rodinná historie, rodinné a sociální vazby)
- Identita, sociální prezentace
- Samostatnost a sebeobsluha

B. Situace rodičů

- Jak zvládají základní péči
- Jak zajišťují bezpečí a ochranu
- Jak vřele se k dítěti chovají
- Jak dítě stimulují (podněty)
- Jak nastavují hranice (vedení)
- Jak nastavují stabilita

C

C. Širší rodinné prostředí

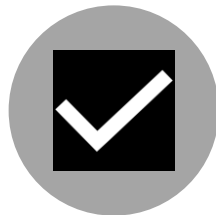
- Bydlení, zaměstnání, finance, širší rodina a sociální začlenění rodiny, komunitní zdroje

□

Nástroje

ROZHOVORY

TESTOVACÍ
ŠKÁLY

PŘÍPADOVÉ
KONFERENCE

PLÁNOVÁNÍ
NASTAVENÍ CÍLŮ

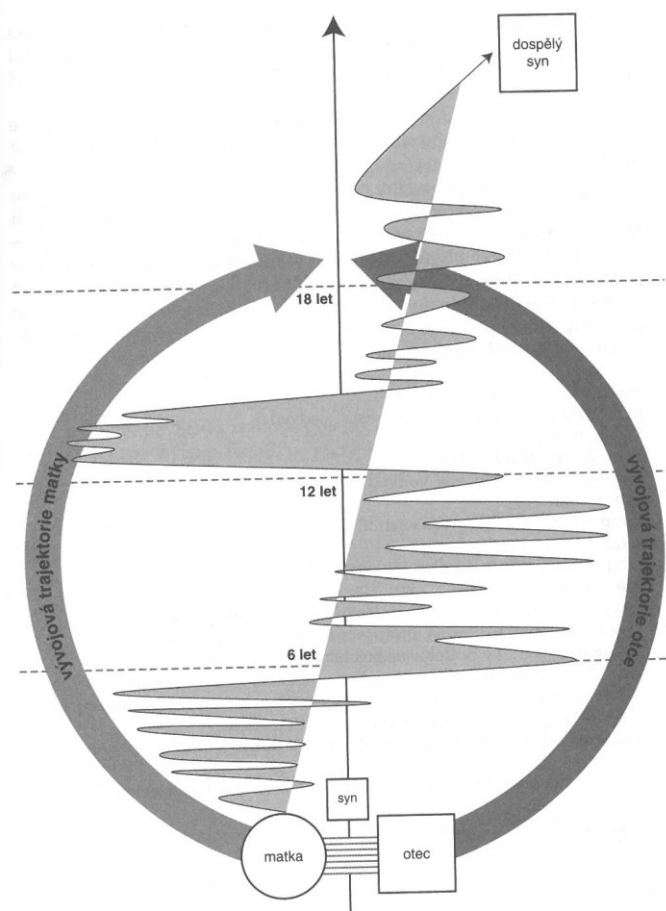
Partnerské vztahy

- Délka
- Změny
- Funkčnost
- Historie
- Stabilita

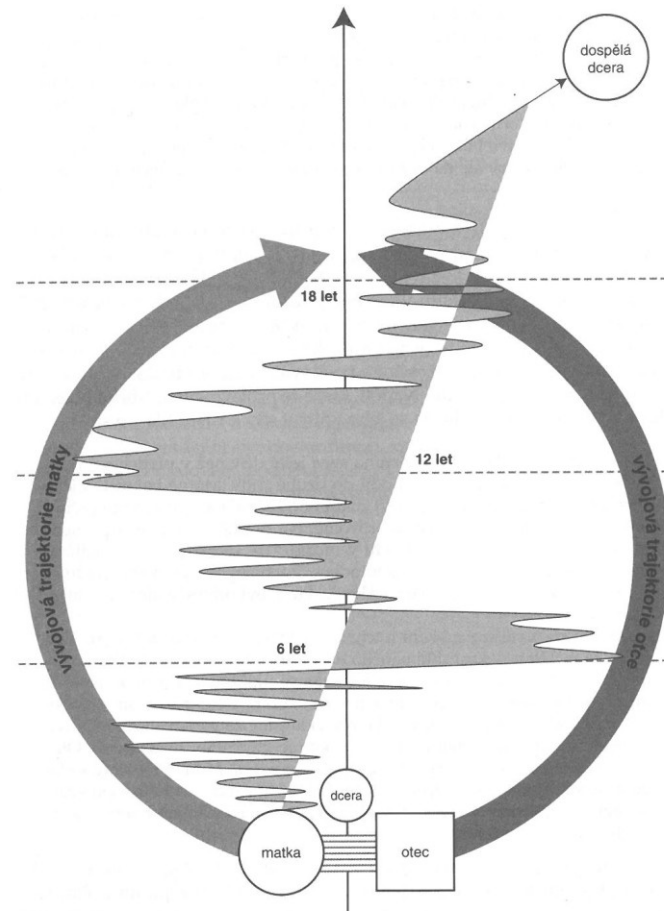
Rodina a dítě

- Zdraví dítěte – fyzické
- Zdraví – psychické
- Zdraví – sociální, socializační

Obr. 3 Vývojová trajektorie syna

Dítě a rodič

Obr. 2 Vývojová trajektorie dcery

Trestná činnost

Rodiče

Děti

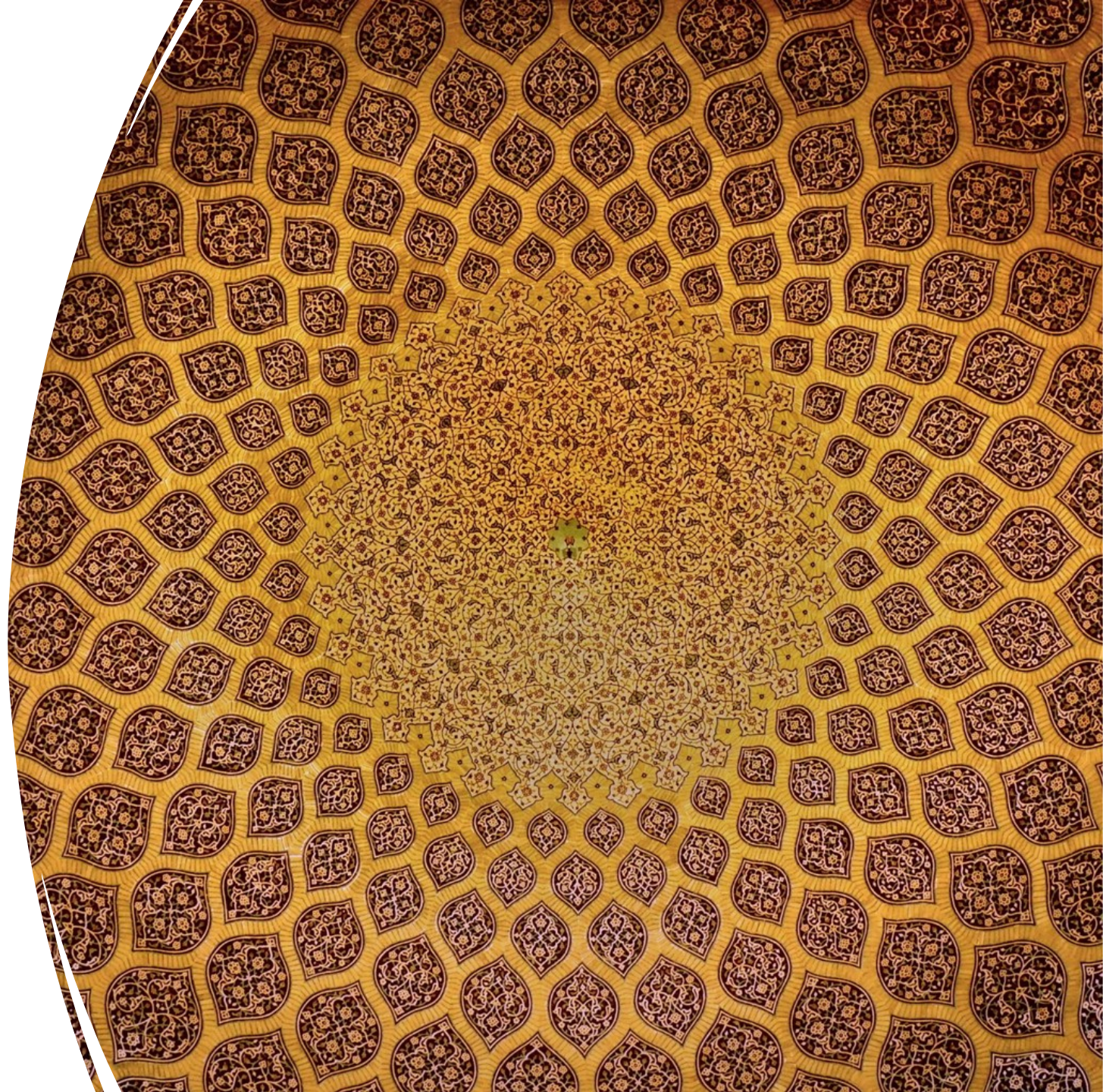
Rodiče a děti

Děti a rodiče

Plnění zákonných povinností

Rodinné funkce

- Funkční
- Problémová
- Dysfunkční
- Afunkční

Metody práce s rodinou

Krizová intervence

Sociální
poradenství

Pedagogické a
psychologické
poradenství

Terapeutické
techniky

Individuální
podpora dítěte

Tréning
komunikačních
dovedností v
rodině

Sociálně edukační
vedení

- **§ 2**

- **Obsah individuálního plánu ochrany dítěte**

- **(1)** Individuální plán ochrany dítěte obsahuje
- **a)** cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření,
- **b)** rozsah navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnuté pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- **c)** způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte v rozsahu sociálně-právní ochrany,
- **d)** metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově, které zahrnují
- **1.** posílení úlohy a funkce rodiny,
- **2.** rozvíjení pečovatelských a výchovných schopností rodiny,
- **3.** pomoc při sociálním začleňování rodiny,
- **4.** poskytování pomoci dětem umístěným v náhradní péči a jejich rodinám, poskytování pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci,
- **5.** posílení kompetencí rodiny v oblasti vzdělávání, přípravy na vyučování a motivace ke vzdělávání,

§2

- **e)** rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte s orgány sociálně-právní ochrany a dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci zapojenými do řešení situace dítěte,
- **f)** časový plán pro provádění konkrétních opatření sociálně-právní ochrany,
- **g)** způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte ze strany rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, orgánů sociálně-právní ochrany a dalších fyzických osob, právníckých osob a orgánů veřejné moci zapojených do řešení situace dítěte, a návrh dalších potřebných opatření nezbytných k ochraně dítěte,
- **h)** plán vzdělávání dítěte a plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se,
- **i)** plán přípravy blížícího se výstupu dítěte z náhradní péče.
- **(2)** Formou intervence a pomoci při péči o dítě a při jeho výchově podle odstavce 1 písm. d) se rozumí zejména

- **a)** konzultace a poradenství,
- **b)** případové a rodinné konference,
- **c)** terapie a mediace,
- **d)** odborné služby pro rodiny a děti,
- **e)** právní pomoc,
- **f)** podpora dětem,
- **g)** pomoc rodinám při zlepšování jejich životní situace, včetně získání dovedností pro řádné vedení domácnosti,
- **h)** pomoc rodinám při řešení sociálních nebo psychických problémů,
- **i)** pomoc rodinám při řešení výchovných problémů s dětmi,
- **j)** podpora společenských aktivit rodiny.

Cíle a poslání

- Posílení nebo získání konkrétních dovedností
 - Plnění rodičovských rolí
 - Způsoby výchovy
 - Způsoby a modely řešení konfliktů
 - Komunikace v rodině
 - Tvorba a rozvoj norem a hodnot rodiny
 - Schopnost rozlišování potřeb a problému ve vývoji dítěte
 - Organizace volného času
 - Zajištění vhodné péče osobám závislých na rodině

Cíle a poslání

- Posílení nebo získání dovednosti vedení domácího hospodaření
 - Finanční schopnosti
 - Popis důležité hierarchie potřeb
 - Rozdělení domácí povinností
 - Hygiena a zdravý životní styl
 - Čistota v domácnosti
 - Organizace domácího prostoru
 - Stravování podle potřeb jednotlivých členů rodiny

Cíle a poslání

- Posílení nebo získání konkrétních dovedností sociálního fungování:
 - Užívání místní komunity
 - Schopnost popsat vlastní možnosti a dovednosti vzhledem k sociálnímu prostředí
 - Zajištění a funkčnost jednání s úřady
 - Sociální komunikace

Zásady

- Vždy se jedná i individuální sociální práci
- Základem je případová konference – svolává ji pracovník OSPOD
- Účastníci – dle rodiny a jejího sociálního okolí
- Rodina
- Široká rodina
- Dostupnost služeb
- Kvalita a výběr služeb – organizací

Systemový přístup

- Rodina je jako systém, který má svůj vlastní svět
- Mikro/mezo/makro rámec
- Rodina je podsystém společnosti
- Jaké jsou role jednotlivých členů rodiny:
 - Systém klienta – jednotlivé osoby rodiny či skupiny, která má problém
 - Podmětový systém – osoby, instituce, které požadují změnu jednání rodiny
 - Systém činností – existující instituce, osoby, které při realizaci cílů spolupracují
 - Systém realizace změn – sociální pracovník a jeho úřad vzhledem k problémům rodiny

Způsob práce orientovaný na úkoly, úkolová sociální práce

- Všeobecné – např. najděte si práci
- Konkrétní – najdete si práci v oboru stavebnictví

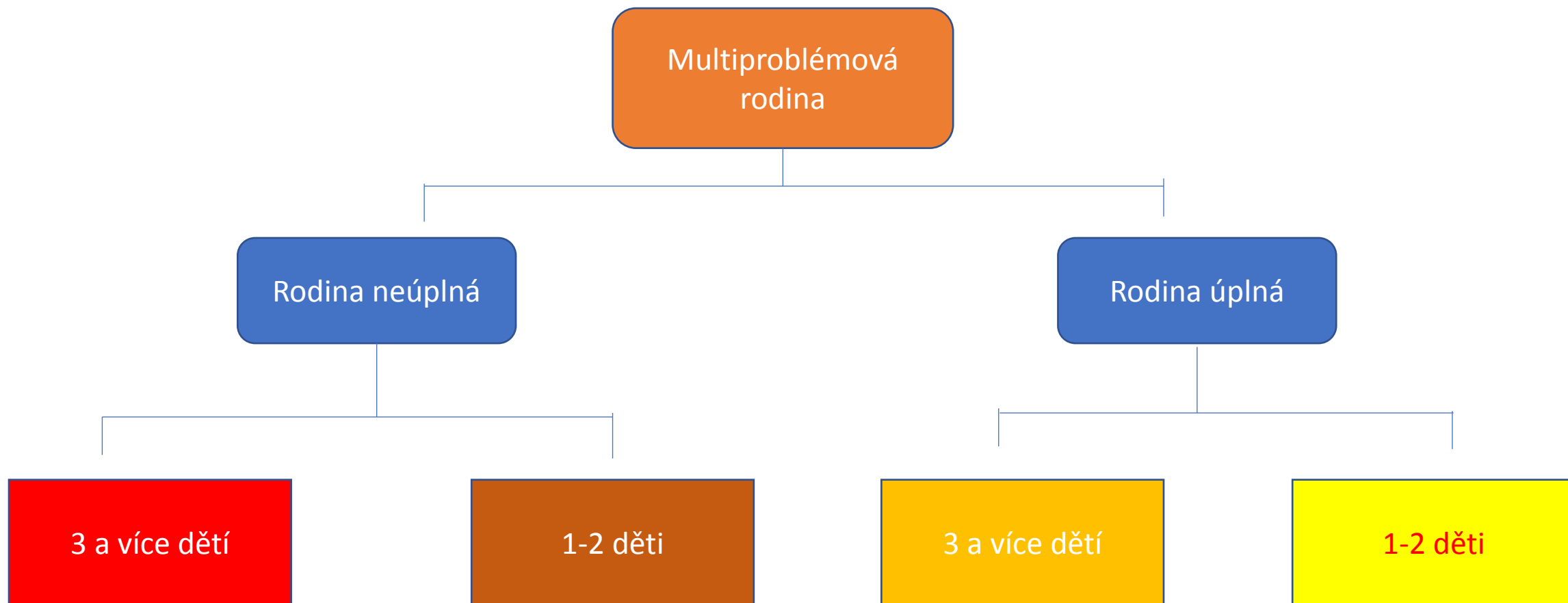
Etapy úkolové sociální práce

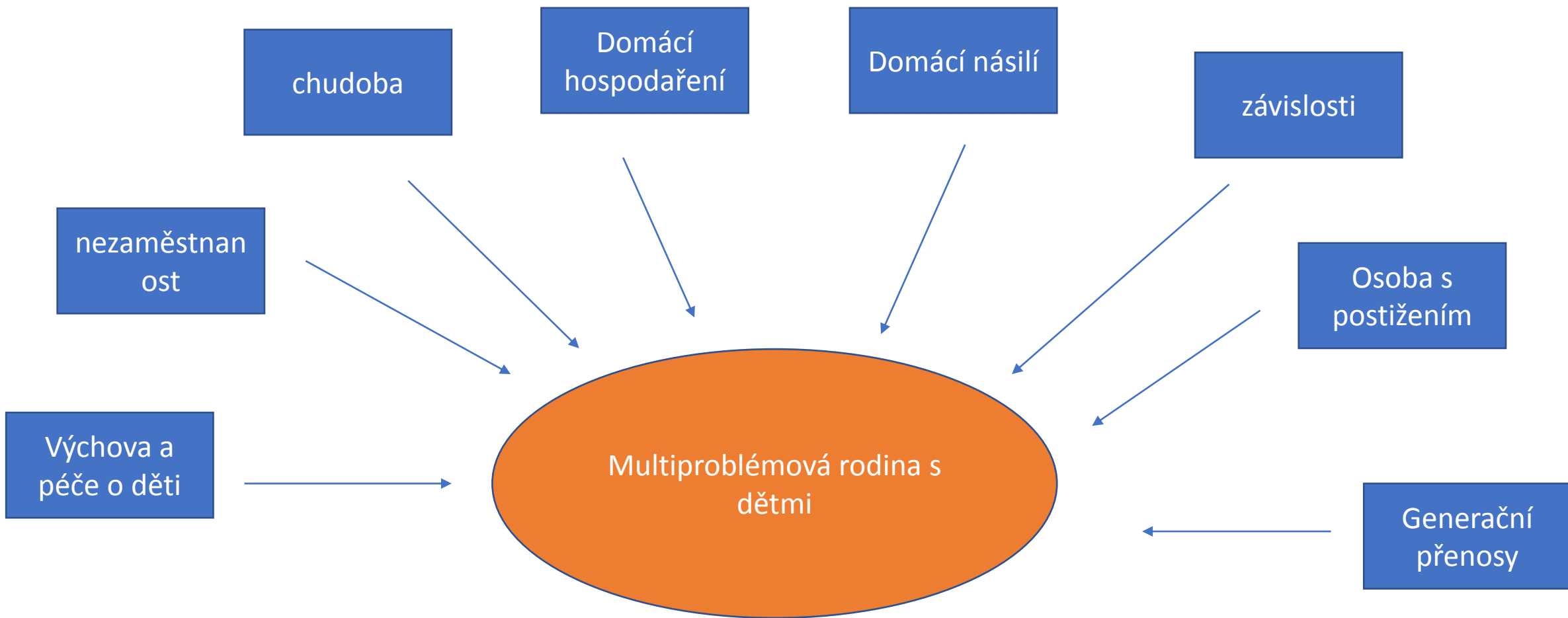
- Specifikace problémů a cílů při jejich řešení
- Hledání alternativních úkolů, které pomohou dosáhnout cíle – co může udělat klient a o sociální pracovník
- Společné hodnocení úkolů
- Výběr primárního úkolu
- Plán realizace – SMART a definování úlohy sociálního pracovníka
- Realizace
- Evaluace a generování nových úkolů
- Realizace
- Ukončení spolupráce

Sociální práce s rodinami s dětmi

- Rodina multiproblémová, úplná
- Rodina multiproblémová, neúplná – zde nám chybí jedna dospělá osoba, nám nižší zdroje
- Počet dětí. Je rozdíl mezi rodinou s jedním nebo dvěma dětmi a rodinou s větším počtem dětí. Nejvyšší riziko – jeden rodič a 3 a více dětí
- Nejčastější problémy – výchova a podpora dětí s pojená s ekonomickou sférou rodiny

Primární dělení rodin

Etapy úkolové sociální práce

- Specifikace problémů a cílů při jejich řešení
- Hledání alternativních úkolů, které pomohou dosáhnout cíle – co může udělat klient a o sociální pracovník
- Společné hodnocení úkolů
- Výběr primárního úkolu
- Plán realizace – SMART a definování úlohy sociálního pracovníka
- Realizace
- Generování nových úkolů
- Realizace
- Ukončení spolupráce

Nástroje k diagnostice

- Rozhovor – seznámení se s situací + pozorování domácnosti a jejího chodu
- Rozhovor s dětmi
- Vyhodnocení ohrožení vývoje dítěte
- Genogram rodiny – mapování historie a přenosu
- Mapování vztahu – násilí, závislosti, sebehodnocení,
- Rodina v širší souvislosti
- Výchovné a pečovatelské dovednosti

Odběratelé služby

- Otázky směřované na výchovu a péči:
 - Problémy v komunikaci
 - Nedostatek pozitivních vzorů a vzorců chování
 - Autorita
 - Nedostatky ve výchovných modelech
 - Nedostatky zájmu o potřeby a problémy dětí

- Hospodaření a vedení domácnosti:
 - Finanční hospodaření
 - Nejasná či chybějící struktura potřeb
 - Vedení domácnosti – úklid, rozdělení prostoru, učební koutek, ...
 - Nejasné či nevyvážené rozdělení povinností a práv
 - Vaření – a stravování – vyvážená a dostatečná strava
- Místní komunita:
 - Komunikace s úřady
 - Neschopnost čerpat z potenciálu místní komunity

- Problémy vyplývající z postavení dítěte:
 - Násilnické a agresivní jednání dítěte
 - Odpor ke škole
 - Aktivity v patologických skupinách
 - Závislosti
 - Vzpoura neodpovídající věku
 - Konflikty se zákonem

Diagnostika rodiny

1. Jaká jsou očekávání rodiny

- Více financí – k čemu budou sloužit
- Jak udělat, abychom nebyli závislí na dávkách a službách (zjistíme, zda změnu vůbec chtějí)
- Spokojené děti – co to pro vás znamená? Co můžete udělat teď hned bez financí, co jste chtěli v dětství jinak, děláte to stejně?

2. Jaké jsou jejich nástroje ke změně

- Co umím
- Co rád dělám
- V čem jsme dobrý – umět tyto vlastnosti přeložit na schopnosti

Diagnostika rodiny - komunikace

- Komunikace a její modely v každodenním životě:
 - Jak spolu osoby hovoří
 - Vzájemná interakce
 - Komunikace s dětmi
 - Výchovné metody
 - Řešení konfliktů
 - Intimní život
 - Čas na partnerství
 - Čas na rodičovství
 - Co jim již fungovalo?

Diagnostika rodiny – každodenní rodinný život

- Jak vypadá pracovní den, den volna
- Kdo má jaké povinnosti v domácnosti
- Finanční hospodaření
- Hygiena
- Stravování – každodenní, školní, víkendové, co a kdo vaří, podle čeho
- Způsoby stolování
- Výchova dětí
- Školní povinnosti

Diagnostika rodiny – rozvoj dětí

- Analýza jejich stavu:
 - fyzického,
 - psychického,
 - emocionálního,
 - škola a vzdělávání
 - Mimoškolní aktivity

Analýza našeho myšlení a práce – analýza příběhu

- Co je důležité v popisu příběhu pro mě? Jaké pojmy, fráze často používám? Je zde ně co jasně binárního?
- Kdo jsou účastní v příběhu (jednotlivci, skupiny, minority) jak sebe vnímám ve vztahu k nim?
- Jaké pohledy jsou zastoupeny, které chybí, jaký je můj pohled?
- Jak příběh interpretuji, jak působí má interpretace na příběh?
- Jaký jiný pohled můžu mít na situaci, jaký jiný pohled jsem udělal?
- Jaké znalosti používám, jak je užívám v praxi
- Jakým rolím napomáhám, jaké jsou mé postoje k moci?

Vyhláška 473/2012

- § 1

- Zaměření a rozsah vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny

- Vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny vychází z individuálního přístupu k dítěti, zahrnuje rozpoznání rizik, potřeb a ochranných činitelů a provádí se na základě
 - **a)** popisu příčin ohrožení dítěte a důvodů zahájení sociálně-právní ochrany,
 - **b)** vyhodnocení situace dítěte, které v návaznosti na příčiny ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany podle písmene a) zahrnuje posouzení
 - 1. zdraví a prospívání dítěte,
 - 2. schopnosti dítěte poznávat a učit se,
 - 3. emočního vývoje a chování dítěte,
 - 4. rodinných a sociálních vztahů dítěte,
 - 5. sebepojetí dítěte,
 - 6. sociální prezentace dítěte,
 - 7. samostatnosti a sebeobsluhy dítěte,
 - 8. názoru dítěte a přání dítěte,
 - 9. dalších skutečností nezbytných pro hodnocení situace dítěte v konkrétním případě,

- **c) vyhodnocení situace rodiny, které v návaznosti na příčiny ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany podle písmene a) zahrnuje posouzení**
 - **1.** zajištění péče o dítě,
 - **2.** zajištění bezpečí a ochrany dítěte,
 - **3.** citové vřelosti vůči dítěti,
 - **4.** podnětů a stimulace rozvoje dítěte,
 - **5.** hranic chování dítěte a jeho výchovného vedení,
 - **6.** stability situace rodiny,
 - **7.** dalších skutečností nezbytných pro hodnocení situace rodiny v konkrétním případě,
- **d) vyhodnocení širšího prostředí dítěte, které v návaznosti na příčiny ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany podle písmene a) zahrnuje posouzení**
 - **1.** rodinné historie a fungování rodiny,
 - **2.** širší rodiny a komunity,
 - **3.** bydlení dítěte a rodiny,
 - **4.** zaměstnání rodičů, dítěte a dalších členů rodinné domácnosti,
 - **5.** finanční situace rodiny,
 - **6.** sociálního začlenění rodiny,
 - **7.** občanské vybavenosti v místě bydliště dítěte a rodiny, spočívající v zajištění a dostupnosti zdravotních a sociálních služeb, škol a školských zařízení, dalších zařízení a služeb určených pro děti, veřejné dopravy a veřejné správy,
 - **8.** dalších skutečností nezbytných pro hodnocení širšího prostředí dítěte v konkrétním případě,
- **e) souhrnné analýzy posuzovaných oblastí uvedených pod písmeny a) až d).**

Rodina

- Rodina je solidární skupina osob, navzájem spojená manželstvím, příbuzenství, adopcí, kteří společně žijí a jejichž dospělí členové jsou odpovědní za zajištění a výchovu nezletilých členů. Rodinu může definovat vzhledem k jejím funkcím: ekonomická, reprodukční, výchovná, emocionální. Dále ji můžeme definovat na základě způsobu soužití: manželská, nesezdaný pár, s jedním rodičem (rozvedená, ovdovělá), bezdětná, s jedním dítětem, s více dětmi.
- Klíčovým principem rodinné politiky jsou možnost volby, blaho dítěte a posilování mezigenerační solidarity (koncepte MPSV 2017).